

OLLI JALONEN

Puhdas viiruinen elämä

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Orava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

Copyright © Olli Jalonen ja Kustannusosakeyhtiö Otava, 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-53046-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

Mummulle ja Vaarille, Mammalle ja Papalle

Kaikkien kasvot ja äänen muistan.

Tämän kirjan ajoista he eivät
puhuneet minulle koskaan mitään.

SANOJA PAPERILLA

Minuja on ihmismaailma täynnä.

Meneekö se näin, voiko näin sanoa? Ihmismaailmako? Ei vaan minuja, maailma täynnä.

Ainakin hyvin monta. Kun kirja alkaa 16.6.1914, heitä on 1,7 miljardia, ja kun se loppuu sunnuntai-iltapäivään 18.8.1929 jo kaksi miljardia, niin valtavan paljon enemmän syntyneitä kuin kuolleita vain viidessätoista vuodessa, vaikka sota ja kaikki muut sodat ja keuhkotauti ja kaikki muut taudit ovat riehuneet ja tappaneet.

Teksti tulee teokseksi uudelleenkirjoittamisen jokakertaisten valintojen kautta. Siksi päivät voisivat olla muitakin päiviä ja vuodet muita vuosia, mutta nyt on näin, koska tämä aika on mieleen syntynyt. Ja niin kuin aika voisi, voisivat ihmisetkin olla muita ihmisiä ja kuolemat muita kuolemia, mutta eivät ole, koska ovat tähän syntyneet näiksi kahdeksitoista minuksi ja muiksi heidän lähelleen.

Heitä ovat Kerttu (s. 1901), Kalle (s. 1900), Kallen isä August Ruuskanen (s. 1872), Kusti Lehtonen (s. 1890), Aino Lehtonen (s. 1890), Musu-Pekka (s. 1882), Viktori (s. 1900), Viktorin isä Antti Appelgren (s. 1873), Mikku (s. 1900), Urho (s. 1899), Setälä (s. 1898), Suolahti (s. 1873) ja muita samalta seudulta.

Heidän keskellään ovat äitini ja isäni vanhemmat, mutta onko siinä mitään omakohtaista tai lisäarvoa. Kuultu ja kuviteltu, luettu ja oma eletty elämä ovat muuttuneet yhdeksi ja samaksi, sanoiksi paperille.

Niin syntynyt teos ei ole enää faktoihin ankkuroitu. Jotain kohti olen kulkenut, ei todeksi todistettavaa vaan sanoja paperilla,

eivätkä ne ole sen enempää mutta eivät vähempääkään totta kuin toiset sanat.

Seutu ja paikka meillä on. Samaa kahta tietä, samaa harjun reunaa olemme kävelleet. Tiet ovat kerroksissa teitten päällä, jalanjäljet päällekkäin, santakuopan sortuneilta rinteiltä irronneet kivet sekaisin kuopan pohjalla.

Tämä Rinkelinmäki on olemassa mutta sadan vuoden ja niiden kuolleiden takana, joilla silloin oli elämä edessään.

Olenko minä tässä ollenkaan vai olenko vain minujen kaikuja?

I

*Saman seudun ihmisten asioita
10-luvun puolivälistä eteenpäin*

Me olemme yhtä kuin sama luu, saman ihmisen yksi luu, sanon. Mikä luu? minun sisareni kysyy. Sillä ei ole väliä, luu kuin luu. Miksei liha tai veri?

Niillä ei ole rajaa, minä sanon, ne jatkuvat ihmisen läpi ja yli, liha on luitten peitto ja veri valuu ihmisestä ulos lätäköksi maahan. Luu on luuta, kovaa kuin hohkakivi ja irti ihmisen lihataikinasta. Me olemme maailmassa sillä lailla. Minä olen hopeaa sinä olet kulta, ne ovat meidän hiustemme värit, minulla vaaleaa sinulla keltaista, minulla on sellaiset kuin korjatusta viljasta jää olkisänki se joka huurtuu syösyön jälkeen vähän valkoiseksi vähän harmaaksi, sellainen kuin minulla on nyt kun tukka on leikattu sängeksi ja tait kammattu piikkiharjalla pois. Hyvä että emme nukkuneet vierekkin. Muuten olisi sinullakin sänki eikä aaltoilisi kultaa, olisi pääsi pesty petroolilla ja solmittu yöpeitoksi riepu.

Niin kai se on, minun sisareni sanoo koska luottaa minuun ja on puhdas ja viaton.

Niin juuri se on minä tiedän. Me olemme täällä yhdessä yksin ja siksi meidän täytyy olla kuin yksi sama luu ja pitää yhtä eroamiseen asti. Koska sekin aika vielä tulee, kohta sairaskuusi jää kamarista taas tyhjäksi ja me olemme kaksistaan, sitten maailma vie, luu lyödään keskeltä katki ja molempiin paloihin meitä jää pirstainen pää.

Älä puhu, minun sisareni sanoo ja minun tulee sitä sääli koska sillä on kaikki vielä edessä, minun tulee itseäni sääli koska minulla ei enää ole vaan tiedän jo pirstan miltä ero tuntuu.

Minun pieni sisareni ei vielä osaa nähdä edestäpäintulevaa vaan on siinä missä on. Minä osaan niinkin että leijailen itseni yläpuolella

ja katselen valmiiksi mitä sanon ja vastaan, tiedän jo mitä toiset vastaavat, näen päänpöyritteyt ja silmienmulkaisu vaikka ne tehtiin salassa ja kätkössä takanani. Minun sisareni uskoo että muissa kaikki on paikallansa ilman varjoja ja valehtelua. Minä en edes luule mutta silti en edeltä pelkää enkä kohdalla väistä. Siitä saakka kun äiti kuoli ja vuoteella lupasin minun on täytynyt olla Kielolle suoja ja edessä kilpenä. Kilpi on kovempaa kuin ihminen. Siinä olen voinut tehdä väärinkin koska Kielo on alkanut jäädä taakseni piiloon. Siksi sanon kovemmin kuin haluaisin.

Kerttu: Sinun se pitää.

Kielo: Miksi minun?

Kerttu: Koska se on sinun. Menet vain talosta taloon ja kysyt reippaasti. Oletteko nähneet Kissiä, onko Kissi tullut teille, satuuko se olemaan teidän kotona?

Kielo: Pitääkö kaikkiin?

Kerttu: Niin moneen että löytyy. Ei sen enempiin.

En millään, minun sisareni sanoo mutta minä sanon että jos haluat löytää Kissin tämä on nyt sinun tehtävä ja jää kokonaan sinulle. Teet kierroksen naapureissa sillä aikaa kun minä käyn Poltinaholla katselemassa hevoset onko uusia myynnissä ja mitkä vanhat tunnen.

Valitsen äidin jäämishuiveista kirjavan, riisun peilin edessä yörievun, sängestä lemahtaa vielä petrooli enkä tahdo kauaa katella vaan piilotan keropääni kirjavaan kankaaseen ja kiedon takaa solmulle niin että siitä tulee naisenhuivi, käännyn ja katselen edestä ja sivuilta ja korjaan reunat jotta sen alta ei kukaan voi tietää. En käy kamarissa näyttämässä itseäni Mummulle koska on parempi lähteä sovussa sen koommin ilmoittamatta.

Kielo: Jos mennään yhdessä, katsotaan ensin hevoset ja palatessa kysytään.

Kerttu: Ei.

En ilman Kissin katoamistakaan ottaisi sisartani mukaan. Hevosmarkkinoilla on hävytöntä ja kultasisareni tahriintuisi pelkistä rumista sanoista. En ehkä koskaan tule ottamaan Kieloa mukaan vaan saa mennä yksin sitten kun sisäänsä tulee pakko-tuntu.

Tie on suora kuivaksi kovettunut talojen välistä linjaalilla vedetty kulkemisviiva. Rinkelinryssän piha-aukon jälkeen on tien sivussa keppiin kiinnitetty taulu mutta ei sen merkiksi että siinä loppuu maaseurakunta ja alkaa kaupunki, vaan siksi että siitä on viety vesijohdon kaivanto keskustaan ja maa juntattu päältä huonosti niin että yhä joudutaan lisäämään soraa ja taulu on varoitukseksi etteivät lavettien pyörät painu syvään ja tartu kiinni.

Ohitan kasarmit varuiksi toisella puolella tietä. Vahtisotilas voi tulla hulluksi ja ampua koska niin on sattunut että on var-tiossa nukahtanut pystyyn, hätkähtänyt hereille ja pelästyksensä keskeltä ampunut ohikulkijan. Vaikka luodinreikä on pieni, haa-vasta leviää iso lätäkkö ruumiin alle.

Poltinaholle on jo kertynyt väkeä ja lassi alkaa olla sekaisin. Nämä ovat minulle kolmannet hevosmarkkinat enkä juuri enää paljon pel-kää koska osaan nähdä sekaisuuden keskeltä tarkoituksen ja järjen.

Jumala on polttanut salamillaan ahon ja paahtanut auringolla maan pölyäväksi lassiksi niin että on ollut helppo aidata kenttä ja kuskata sinne myytäviä hevosia. Kaikessa on selvä järki ja Jumalan tarkoitus, ihmisten halut ja pyrinnot tulevat kaupan päälle. Näin olen ajatellut ja siksi näin varmaan on vaikka ihmi-nen voi ehkä ajatella muutakin kuin mitä on.

Ensimmäinen kertani on ollut viime vuoden keväällä. Lumien lähdettyä on tullut sellainen tuntu että on pakko mennä mui-ten luo. Sillä kerralla olen enemmän vain pelännyt ja jäänyt sei-somaan yksikseni sivummalle.

Olen ajatellut itseni lassin yläpuolelle jotta olen nähnyt parem-min. Sillä lailla osaan koska olen opetellut jo pienenä kun olen

kiivennyt Rinkelinmäen laelle ja katsonut talojen kattoja, niitä on kolmekymmentä suurta ja kaikkien vieressä pihoissa pienemmät, ja Ylätietä ja Alitietä jotka ensin ovat yksi tie mutta alapuolella erkaantuvat irti toisistaan niin että talot ja pihat mahtuvat vierekkäisiin riveihin mutta sitten tiet kääntyvät taas yhteen yhdeksi tieksi. Se on soikeanmallinen laiha rinkeli tai kaksi irrotettua lettiä lettipitkosta, näen sen ylhäältä joka ainoa kerta ja siinä on melkein kokonaan minun elämä.

Kun äiti on vielä maannut kamarissa sairaana olen luvannut pitää Kielosta huolen. Mummu on asunut niin kaukana että siellä puutkin kasvavat puolta lyhyemmiksi kuin täällä eikä ole tietänyt tulla avuksi. Olen itkenyt laella sen minkä silmistä vuotaa koska äidin vieressä ei ole voinut. Sinä olet kyllä reipas tyttö, äiti on sanonut. Kaikki menee hyvin kaikki on hyvin on oikein hyvin, olen vastannut ja mytistänyt essunnauhoja nyrkin sisään.

Jumala ei lassin päällä viihdy. Hevosten hiki nousee taivaalle ja lemuu ja ihmiset ovat elävistä kauppaa tehdessään raadollisia ja haisevat petokselle, ahneudelle ja himolle. Siksi Jumala ei ole markkinapäivinä vartioimassa vaan liikkuu jossain muualla korkean taivaan linnuillaan kotkilla ja korpeilla. Siitä syystä minun on oltava varuillani.

Toisella kerralla olen jo uskaltanut kävellä joukossa muiden naisten tavoin. Minullekin on huudeltu perään ja kohdalla tungoksessa kosketeltu. Silti haluan tulla ja käyn vaikka Mummu on kieltänyt. Minä kiellän vuorostaan Kielolta mutta itseltäni en voi enkä tahdo koska on pakko tulla.

Vuosi on kauan, kuu kuulta Mummu on jäänyt makuupotilaaksi eikä enää nouse kuin harvoin kun on istuttava yöämpärille ja syömään kamarinpiirongin kannen viereen. Jotta ei tarvitse tehdä eri ruokia teen vain pehmeitä puuroja ja muusseja. Leivän Mummu

saa sulateltua suussaan. Näin on aikansa, päivillä on määränsä, sitten alkavat toiset ruoat.

Kielolle olen antanut tarkoituksella ulkopuoliseksi työksi hakea maito Varekselta, se on tien vierellä viimeinen oikea talo, sen jälkeen on vain puoliksi-talo, puoliksi tyhjä, puoliksi romahtanut mutta silti siinä asutaan. Maksuiksi Vareksen tinkimaidosta ja kauppaan on vielä riittänyt rahoja äidin lukollisesta käsilaukusta. Mummu ei paljon syö emmekä mekään liikaa emmekä kallista.

Katselen hevoset mutta enemmän miten muut ovat ja miten pitää olla. Punaportin puolella lassin reunamalla seisoskelee maallattuja naisia. Aivan heidän lähelleen ei ole hyvä mennä koska kuka tahansa voi olla ilkeällä tuulella ja sanoa kipakasti. Siksi katselen vain kauempaa miten ovat ja millä lailla kantavat vaatteitaan.

Ketään matkan takaa markkinoille tulleista en tunne enkä muista heitä ennen nähneeni mutta molemmilla aikaisemmilla kerroilla on aina sattunut olemaan myös joku naapuri joka huomaa ja tervehtii, tai minä huomaan ensin ja tervehdin koska niin päin pitää. Puheisiin he eivät tungoksessa jää mutta kotona voivat vastaan sattuessaan kysellä paljonkin. He ovat kaikki äidin tunteneet ja nyt tietävät kysyä Mummun voinnista. Ylätien toiselta puolelta Lehtosen Aino kysyy aina myös Kielosta ja minusta ja kutsuu aika useinkin syömään kun ohikulkiessa sattuu olemaan pihalla ja jos huomaa niin puhuu minulle aidan yli ja kysyy voinnit. Kielo ei ensin ole tahtonut mutta olen vienyt melkein pakolla koska niin on kohteliasta, ja joka kerta Aino pakkaa lasipurkkiin kerroksiksi kaikkea myös Mummulle vietäväksi. Kerrosten väliin hän leikkaa saksilla voipaperista pyöreät palaset. En ole sellaista hienoutta ennen nähnyt. Aino on tullut nuorikoksi mutta muuttanut jo sitä ennen kaupunkiin ja käynyt käsityökoulun. Kun lasipurkin vie pestynä takaisin, se on melkein kuin pyytäisi lisää ja on noloa.

Kerta kerralta on lassille tuleminen helpompaa koska alan oppia tavat enkä pelkää. Tavalliset torimarkkinat järjestetään ahtaamassa paikkaa keskustassa. Niille menemistä ei Mummukaan jaksakaan kieltää jos osaan sanoa sopivasti että nyt täytyy hakea jotakin, ostaa kukkakaali muhennosta varten tai tuuloslaiselta pussi kuivattuja herneitä. Torilla osaan jo ensin valita ja sitten vasta kysyä ja tinkiä. En pelkää suulaitakaan myyjiä koska olen ajatellut valmiiksi että he tekevät vain mitä heidän pitää ja minä teen mitä minun pitää, heidän pitää saada ylempi hinta mutta minun alempi. Joskus penninkin halvemmalla tuntuu hyvältä.

Ikäiseni juoksevat toripäivinä vielä toistensa perässä naattaa kuin pennut. Minä olen sellaisesta kasvanut irti vaikka joskus voin vielä lähteä laskemaan märkeä tai kesällä pelaamaan tiellä. Se on eri asia. Markkinat ovat aikuisten paikka ja hevosmarkkinat enemmän miesten, mutta osaan olla jo niin kuin on oltava, seisokelen ja katselen väylät valmiiksi ennen kuin lähden kuljeskelemaan tarpeeksi hitaasti koska kuljeskelevan näköinen tietää missä on eikä pelkää.

Menen lähemmäksi lassin reunaa. Siinä on naisten ja miesten välissä samanlainen tyhjä alue kuin työväentalolla kun tanssi alkaa. Olemme käyneet kurkkimassa ikkunoista miten siellä ollaan. Tyhjä väli täyttyy, musiikki kuuluu lasin läpi niin kovaa että lasi tärisee jos siinä pitää sormeaan, keskeltä selkää kulkee kylmänväreitä.

Täällä ei tanssita, miehet vain katselevat. Siinä on tungosta mutta kävelen silti lähemmäs keskeltä yhtä sivuväylää. Näen kyllä edelläni menevistä että ei pitäisi mutta menen. Kun tunnen kouraisun käännyn kannoillani ja katson hymyilemättä kouraisijaa silmiin. Siinä on muita samanlaisia ympärillä ja kouraisija sanoo kovalla äänellä ja ehkä enemmän muille vieressä höröttäjille, että mene likka kasvamaan minä otan sinut sitten vasta kun tissit on nuppuja pidemmällä.

Kun kävelen linjaalitietä kotia kohti olo on sekaisempi kuin tullessa. En tahdo ajatella taaksepäin ja kuitenkin ajattelen koska ajatukset ovat vielä lukkoon laittamattomat. Ei uniaankaan saa katki olen huomannut. Ohuet ja helpot ajatukset saa mutta kaikkia ei ollenkaan.

Kotona en ehdi avata kuin portin kun Kielo tulee sisältä rapuille ja pitää Kissiä sylissään niin korkealla että turkki on Kielon poskea vasten.

Kerttu: Ai sinä löysit?

Kielo: Nii.

Kerttu: Mistä?

Kielo: Menin kaikkiin ja kysyin. Oletteko nähneet Kissiä? Onko Kissi juossut teidän pihaan?

Kerttu: Hyvä.

Kielo: Ensin menin Alitietä Appelkreenille. Sitten Jokiselle ja Kanervalle ja Ahtilalle. Saaren pojat olivat pilkkomassa halkoja pihassa enkä siksi mennyt mutta menin Palmuselle ja Musu-Pekalle. Ei kukaan ajanut pois mutta eivät tietäneet. Sitten menin Ylätielle ja aloitin laidasta Rinkelinryssältä.

Kerttu: Älä sano sillä nimellä vaan Jerofejeffin setä.

Kielo: En. Ei siellä tiedettykään. Sitten menin Lehtoselle. Aino-täti leikkasi pitkosta pullanpalan ja sanoi että oli nähnyt aamulla mustaviivaisen kissan saunalla mutta ei ollut varma oliko se Kissi. Kiipesin sinne ja konttasin aluseen katsomaan, siellä on kissanpesiä, nyt ei ollut yhtään mutta Kissi tuli jostain muualta ja alkoi pökkiä päällään ja kehräsi.

Kerttu: Sehän kävi hyvin. Eikä sinua pelottanut?

Kielo: Ei paljoa.

Kielo jää leikkimään pihalle Kissin kanssa. Varoitin että nyt täytyy olla tarkempi ettei se uudestaan karkaa. Täytyy osata kuunnella koska se rupeaa mouruamaan ja pitää silloin yöt sisällä ja ovi kiinni.

Kun Kielo juoksee Kissin perässä suoraan kuoppalautojen yli, varoitin siitäkin. Äiti teki itse kylmänkuopan valmiiksi asti. Vain kaivuussa oli mukana Lehtosen Kusti. Kun tekee kahdestaan, ne eivät ole talkoot vaan naapuriapua. Äiti kaivoi yksin yli metriin, mutta kun heitteleminen näytti käyvän syvemmillä voimille ja alkoi tulla kiviä vastaan naapurin Lehtonen katseli ensin portin yli pihaan ja kysyi sitten voiko auttaa. On vähän tylsä lapio, äiti sanoi. Minä haen meidän vajasta terävemmän, Lehtonen sanoi ja ehdotti sellaista työnjakoa että itse on kuopassa ja äiti siirtelee heiteltyä maata reunoilta kauemmas.

Sillä lailla tontille syntyi kolme kesää sitten potero, syvä neliskanttinen kuoppa, juuri sen verran leveä laidoista laitoihin että Lehtosen Kusti pystyi pohjalla kaivamaan ja heittämään sorat ja kivet ylös.

Äiti tiesi miten hyvä kylmäkuoppa pitää tehdä. Loppukesän ja syksyn ajaksi kaivanto peitettiin laudoilla ettei kukaan sinne pimeässä tipahda, ja sitten kun tulivat pakkaset otettiin laudat poutapäivinä pois jotta kylmä pääsi laskeutumaan pohjalle asti niin että reunoihin ja pohjamaan alle jäätyni paksu routa. Äidillä oli läkipeltisiä laatikoita joista rotat tai myyrät eivät kaiva läpi. Laatikoihin pakattiin pikkutiinuissa lihoja ja ylemmäs jäätynyttä kalaa ja sivuille ja väleihin ja päälle ladottiin järvestä leikattuja jäitä. Ylimmäs pintaan asti ja ylikin äiti taivutteli olkia tiiviiksi kanneksi ja pakkasi löysiin säkkeihin sahanpurua ja lastumuhjua ja niitten päälle vielä lautoja tiuhaan. Niin siitä tuli Rinkelinmäen paras kylmäkuoppa ja niin iso että naapuritkin saivat pitää siellä korvauksesta omiaan.

Äiti oli järjestelmällinen ihminen ja merkitsi tiinuihin ja pakettien päälle mikä niistä kellekin kuului. Äiti tilasi sahaajilta sopivankokoisia jäitä järveltä ja vielä lisää maaliskuun lopussa niin että sillä lailla kuopassa pysyi täysi pakkanen kesään ja maa oli ympäriltä kuivana koska paikka oli valittu kummulta ja vedet viettivät pois joka suuntaan.

Äiti jaksoi hoitaa kuoppaa toiseen kesään asti mutta sen jälkeen alkoivat mahakivut ja selkää viilsi ja minä jäin kuopanhoitajaksi eikä mikään mennyt enää hyvin eivätkä naapurit kehdanneet tuoda omia teuraslihojaan säilöön, ja keväällä äiti sanoi että jätetään maalisiejäitten tilaaminen tekemättä eikä minun tarvitse enää yrittää koska laatikoitten nostelu koukuilla oli melkein liian raskasta, ja niin meidän kylmäkuoppa jäi pelkäksi kuopaksi keskelle pihaa.

Kun se oli tyhjennetty kaikesta, kävin pikkutikkailla sen pohjalla. Ei keskipäivälläkään aurinko osunut alas ja taivaasta näkyi vain sininen neliö.

Teos tulevasta sodasta

Siinä tapauksessa, että syntyy yleiseurooppalainen sota, julkaisee Tohtori Rudolf Holsti kustannuksellamme teoksen tästä tulevasta jättiläistaistelusta. Kirjoittaja, joka huomiota herättäneellä ja harvinaisen etevällä tavalla on viime vuosina toimittanut Helsingin Sanomain ulkomaanosastoa, on opinnoissaan perinpohjin syventynyt sotahistoriaan ja kansainvälisiin poliittisiin suhteisiin, ja on Suomen ainoita asiantuntijoita tällä alalla.

Ensi vihossa kuvaa hän sitä yleistä poliittista ja kansainvälistä asemaa, joka tämän yhteentörmäyksen aiheuttaa.

Runsaasti kuvia ja karttoja julkaistaan teoksessa, joka tulee ilmestymään vihottain.

Lähemmin myöhemmin!

Erikoisasiamiehiä tätä teosta levittämään otetaan!

Valmistautukaa seuraamaan näitä maailmanhistoriallisia tapahtumia, joiden vertaisia ei historia tunne!

Sodan vaikutus Suomeen

Eilen illalla klo 9 tienoissa saapui Uudenmaan läänin lääninhallitukseen sotaministeri Suhomlinovin, meriministeri Grigorovitshin ja sisäministeri Maklakovin allekirjoittama sähkösanoma, joka sisälsi määräyksen, että armeijan maa- ja meriväki tulee käskystä asetettavaksi liikekannalle. Tämän määräyksen mukaan tulee kaikkien Suomessa olevien Venäjän reserviväkeen kuuluvain upseerien, lääkärien ja miehistön lähteä vakinaiseen palvelukseen 24 tunnin kuluessa liikekannalle asettamisesta tiedon saatuaan.

Eteenpäin! Rauhallisesti!

Liikekannalle-asettaminen on julistettu.

Kun tämä tieto tulee lukijoille, ovat keisarikunnan aseelliset voimat jo kokoontumassa riveihin odottaen vain keisarin voimakasta sanaa: eteenpäin!

Tämä odotus tulee olemaan rauhallista. Venäjän sotaväessä kaikki, korkeimmasta sotapäälliköistä nuorimpaan sotamieheen asti, tietävät mihin työhön hallitsija heitä kutsuu näinä rauhatomuuden päivinä.

Uskollisena historialliselle kutsumukselleen ei Venäjä voi rauhallisesti katsoa uskon- ja heimousveljiensä haavoja. Mutta astuessaan aseihin heidän puolestaan Venäjä täyttää velvollisuutensa, minkä sille on koko slaavilaismaailman sallimus määrännyt.

Ja tässä on koko sen rauhallisuuden syvä salaisuus, millä Venäjän yleisö ottaa vastaan uutta sanomaa.

Virkarouva: Mitä asianne koskee?

Kusti: Maata. Miten se teillä sanotaan, onko osto vai vuokraaminen, onko se pala maata vai hautapalsta.

Virkarouva: Suntio on sairastunut. Minä kysyn jos rovasti ehtii, niin päästäisiin tästä heti.

Jään seisomaan pastorinkanslian pöydän viereen, virkarouva avaa peräoven ja sulkee jälkeensä. Puhumisen kuulen mutta sanoista en saa sananvertaa selvää. Seinillä on kahden vanhan miehen muotokuvat ja ohuemmissa mustissa kehyksissä Jumalan sanoja. Sivunurkassa on koristemuurattu uuni jonka kyljessä näkyy ohuita halkeamia, hiuksenuhuita vielä mutta valkoisessa munankuorikalkissa tummina paistavia virheitä ja varmasti laajenisivat ja aukeaisivat lisää kun pesään viritettäisiin lämmitystulet.

Virkarouva: Rovasti suostuu ottamaan teidät vastaan.

Kusti: Kiitos. Nytkö heti?

Virkarouva: Heti heti, ovi on auki.

Kusti: Kiitos.

Rovasti istuu ison pöytänsä takana mutta nousee seisomaan ja siirtyy sen verran että ylettyy ojentamaan kätensä pöydän vino-reunan yli. On seisossaan lyhyemmän oloinen kuin näyttää ylhäällä saarnaspöytänsä.

Rovasti: Kuka näin aikaisin ja oikeastaan ennen virka-aikaa?

Kusti: Anteeksi.

Rovasti: No. Hyvää huomenta kuitenkin.

Kusti: Kustaa Lehtonen.

Rovasti: Kaupungista?

Kusti: Maalaiskunnan puolelta, raja on juuri siinä yhden talon päässä.

Rovasti: Ja asia koskee?

Kusti: Ostaisin tai vuokraisin palasen miten se nyt teillä menee.

Rovasti: Se on varaus. Kuoleman varalle. Niitä kun kaikille tulee tai on tullut jo, ja parempi hoitaa ajoissa koska yleensä on niin että tänne tullaan kysymään vasta kun vaimo tai vanhemmat tai pieni lapsikin perheen keskeltä on kutsuttu Jumalan valtakuntaan. Kummin päin teillä asia on?

Kusti: Varaisin palasen lisää isän ja äidin vierestä että sitten joskus mahtuu muitakin. Olen käynneilläni katsonut että siinä olisi tyhjää tilaa.

Rovasti: No sitten ja parempi näin ettei kiireessä. Karttaa minulla ei täällä ole mutta suntio piirtää rajan ja kansliaan voi maksaa mieluummin yhdellä kerralla. Ja se pitää varustaa itse, pitää tasoittaa hyvin, nostaa pintakivet pois ja lanata kivikuopat kadoksiin sulan maan aikaan. Ei hautausmaasta muuten siistiä saada, vaan sitä pitää tehdä.

Kusti: Kiitos. Voiko siihen laittaa kivenkin valmiiksi vaikka tyhjänä vielä?

Rovasti: Saa varustaa paatta ja reunuskiviä myöten niin kuin haluaa, jos varaa on, mutta ei mitään ajan aatetta, vain meidän Herramme oppi, siinä on koko hautausmaan aate että se varustettakoon lähtösatamaksi tulevalle sielujen ylösnousemukselle. Sillä siunatulla aatteella sen alojen yllä leijuu ikuisesti suojaamassa Pyhä Henki.

Aino: Ja mitä sinä sitten sanoit?

Kusti: Kiitos. Kumarsin ja menin.

Aino: Rovasti on hyvä mies. Saarnoissa ei ole vihaa eikä ylenpalttista syntien rankaisua.

Kusti: Juoppouden saisi kuurnia vaikka joka kerta kun nousee pönttöön.

Aino: Niin, se olisi hyvä.

Kusti: Se olisi oikein ettei vain työväenyhdistykselle jää.

Aino: Ja raittiusseuralle.

Kusti: No sillekin mutta raitis elämä on sen päätyö ja tehtävä mutta työväenyhdistyksellä on muutakin.

Aino: Ja juoppoja jäseninä.

Kusti: Ne ovat muut ja muualta tulleet. Jokainen tiedetään nimeltä, ei tarvita juomareista merkintää vuosikirjaan.

Aino: Aiotko varustaa sen pian?

Kusti: Niin se täytyy ja niin pian kuin jää töihin päivän väli.

Aino: Ja kivenkin?

Kusti: Ei taulukivestä kannata etukäteen maksaa, kunhan kysyin valmiiksi. Täytyisi hankkia omat punsselit niin voisi hakata kirjaimet itse mutta sitten vasta kun sellainen hetki eteen tulee että saa kuulla kenen nimen. Se ei nimittäin olisi huono taito eikä ammatti koska haudattavien määrä ei maailmasta vähene vaan kasvaa.

Aino: Muuraria tarvitaan aina eikä vain kuollessa, elävät tarvii parhaassa iässään ja maksaa työstä urakan tai tunnit että ei sinun kannata muuhun lähteä.

Kusti: Ei. En lähdekään. Tuli vain mieleen siitä että kiveä ei vielä tarvita eikä reunuskiviäkään, piirrän vaikka laudalla rajat ja upotan ja jätän laudat reunapäin maahan merkiksi että se on varattua maata.

Aino: Siitä tulee sitten meidän hauta joskus. Ja jos elämä ei heittele niin seuraavienkin.

Kusti: Sellaisella mielellä minä sen teen.

Kun lähden haudanvarustajana tekemään meidän hautaamme ja omaa hautaani on vielä pimeää mutta olen niin monta sataa kertaa harjujen välit kulkenut että tiedän polut ja mistä kohtaa pitää rinteet nousta ettei joudu ryteikköön. Oikealla kädellä kannan varsikuokkaa ja lapiota, vasenta pidän edessä niin kuin sokea etteivät pikkunäreet ja pajunpiiskat satu silmiin, selkärepussa on kivitaltta ja kiila ja isän lommoontunut pajavasara jos joutuu lyömään kiviä halki.

Olen vasta juuri päässyt harjulle kun päältä lentää pöllö ja huhuaa yläpuolelta niin että sydän säikähtää. Se ei ole ensimmäinen kerta mutta pimeän alla sen ääni karmii niin kuin joskus kun kuulin suden ja kun ilves kirkaisi ja pakeni tappamansa jäniksen päältä suolle. Ihmisen sydän kuitenkin paljon kestää vaikka kuinka hyppäisi pelosta laukalle. Saan sen takaisin paikoilleen kun ajattelen että pöllö on pöllö, yön lintu ja lentäessään äänetön kuin tuuli puista tyhjällä aukealla. Tuulessa ei ole kahinaa ilman oksia ja lehtiä eikä pöllössä lentoääntä koska niin se osaa.

Tällaisen tiedän, tämä on minun. Jossakin olisi toisenlaista elämää. Ei ole metsää eikä harjun päälle avattua hautausmaata. Muualla on isoja kaupunkeja ja ihmiset niissä elävät niin kuin elävät eivätkä tiedä meistä mitään mutta minä luulen tietäväni heistä koska lehdessä on heistä enemmän ja usein, mutta toisinpäin totuus on että he eivät tiedä meistä yhtään mitään niin kuin meitä ei olisikaan ei missään, mutta silti me vain olemme ja tämä täällä on meille melkein kaikki. Niin se vain on koska niin sen täytyy olla.

Viimeinen harjujen väli on rotko, se on pimein ja pelottavin koska sen vierestä aukeaa suo reunahetteitä myöten heti

upottavana ja keskeltä pohjattomana. Kuljen kurun niin kii-reesti kuin pimeässä uskallan ja osaan kiivetä jyrkkää rinnettä juuri siihen kohtaan missä on aidassa väli. Yö alkaa ylhäällä tulla aamuksi koska lakea on tasoitettu ja hakattu aukeaksi niin että siellä näen suunnat ja taivas on jo harmaaseen päin.

Olen käynyt sopimassa lisäalan rajat suntion kanssa ja painanut nurkkiin merkkitikut. Suntio on sanonut että niin lähellä tulevaa kappelia paikka täytyy pitää siistinä ja olen luvannut pitää. Uuden alan keskellä on kasvanut mänty, mutta nyt se on kaadettu pois niin että vain kanto törröttää melkein polven korkeana. Toinen pienempi mänty siihen vielä on jätetty. Silloin päiväsaikaan en ole huomannut, mutta nyt että sen yksi oksa-haara ja runko ovat harmaata vasten ristin mallissa. Joku rukoi-lisi, minä en. Joku pelkäisi pimeällä hautuumaalla. Minä alan kaivaa kannon ympäriltä pintamaata pois ja pinnan alta kuivaa harjusoraa ja kiviä. Pientä ristipetäjää en ensin aio kaataa koska sen voisi helposti myöhemminkin, mutta kun olen kaivanut tus-kin nilkkojen verran, sen sivujuuret ulottuvat niin pinnassa ison kannon juurten sekaan että ne kaikki on katkottava lapionkär-jellä. Olen tiennyt teroittaa sen tahkolla ja aluksi se iskee pak-sumpiinkin juuriin kuin kirves.

Kun aurinko nousee lähemmäs taivaanrajaa ja koillisen päältä alkaa kajo, muuttuu puolipimeä ja harmaa hämäräksi. Kajon suuntaan näkyy kauas kuusten ja mäntyjen välistä ja monen lat-vuksen ylikin koska harjun reuna kääntyy ja tippuu jyrkkänä alas suolle.

Kuokin pikkukivet kasoihin mutta pari suurempaa pintaki-veä joudun kiertämään lapiolla kunnes ne lähtevät silmäkuopis-taan niin että pystyn pyörittämään ne rinteen reunalle ja siitä tönäisen ne vierimään, ne kolhivat puita ja irrottavat jyrkim-mästä kohtaa sammaleen ja kun pyöriessään osuvat rinnekiviin